

NHAN THỨC VÀ VẬN DỤNG NHỮNG QUAN ĐIỂM CỦA K. MÁC VÀO VẤN ĐỀ PHÂN PHỐI Ở NƯỚC TA

PTS. HỒ TẤN PHONG

Những học thuyết kinh tế của K.Mác - bộ phận cấu thành của chủ nghĩa Mác-Lênin, cùng với tư tưởng Hồ Chí Minh được xác định là nền tảng tư tưởng của xã hội chúng ta. Điều đó đặt ra yêu cầu bức thiết nhận thức những học thuyết đó như thế nào để tránh đi những nghiên cứu hời hợt, vận dụng giáo điều, đã dẫn đến những sai lầm đáng tiếc trong thực tiễn và làm mờ đi tính khoa học, cách mạng của chủ nghĩa Mác.

Trong lịch sử phát triển của chủ nghĩa Mác, đã có những thời kỳ khủng hoảng mà nguyên nhân chủ yếu là do chủ nghĩa Mác bị giáo điều hóa, đã không được tiếp tục phát triển.

Ví dụ, vào cuối thế kỷ 19 khi "Phong trào dân chủ xã hội quốc tế hiện đang trải qua một thời kỳ dao động về tư tưởng. Từ trước đến nay, những học thuyết của chủ nghĩa Mác-Angghen được coi như nền tảng vững chắc của lý luận cách mạng, nhưng giờ đây khắp nơi người ta lên tiếng cho rằng những học thuyết đó là không đầy đủ và đã lỗi thời rồi" (1). V.Lênin đã viết về nhận thức và thái độ cần phải có của những người cộng sản để thoát khỏi tình trạng đó: "Chúng ta không hề coi lý luận chủ nghĩa Mác như là một cái gì đã xong xuôi hẳn và bất khả xâm phạm; trái lại, chúng ta tin rằng lý luận đó chỉ đặt nền móng cho môn khoa học mà những người xã hội chủ nghĩa cần phải phát triển hơn nữa về mọi mặt, nếu họ không muốn trở thành lạc hậu với cuộc sống" (2).

Trong tác phẩm "Về một số đặc điểm trong sự phát triển lịch sử của chủ nghĩa Mác", Lênin, khi phân tích nguyên nhân của cuộc khủng hoảng diễn ra ở nước Nga sau thất bại của cuộc cách mạng 1905-cuộc khủng hoảng phản ánh "sự tan rã sâu sắc, sự hoang mang dao động đủ các loại, tóm lại là một cuộc khủng hoảng vô cùng trầm trọng bên trong chủ nghĩa Mác",

đã chỉ rõ "chính vì chủ nghĩa Mác không phải là giáo điều chết cứng, một học thuyết nào đó đã hoàn thành sẵn, có sẵn đầu vào đây, bất di bất dịch, mà là một kim chỉ nam sinh động cho hành động..." (3).

Từ thực tiễn khủng hoảng của chủ nghĩa xã hội thế giới cũng như thực tiễn nước ta, những sai lầm trong nhận thức và vận dụng chủ nghĩa Mác trước đây cũng như những thành tựu đạt được trong những năm thực hiện đường lối đổi mới cho chúng ta cơ sở để rà soát lại những nhận thức chưa đúng, chưa đầy đủ về chủ nghĩa Mác, để nắm bắt được những giá trị khoa học cách mạng của học thuyết vĩ đại đó.

Trong bài viết này chúng tôi sẽ đề cập tới những quan điểm cơ bản của Mác về vấn đề phân phối và sự nhận thức, vận dụng của chúng ta.

K.Mác, xem xét vấn đề phân phối luôn từ quan điểm hệ thống, đặt phân phối trong mối quan hệ hữu cơ với các khâu khác của quá trình tái sản xuất xã hội cũng như với các mặt của quan hệ sản xuất.

Ví dụ, khi phê phán những quan điểm từ sản coi phân phối là độc lập với sản xuất,

Mác chỉ rõ phân phối hoàn toàn do sản xuất quyết định "cơ cấu của phân phối hoàn toàn do cơ cấu sản xuất quyết định. Bản thân phân phối là sản vật của sản xuất không những về mặt nội dung, vì người ta chỉ có thể đem phân phối những kết quả của sản xuất thôi, mà về cả hình thức, vì phương thức tham gia nhất định vào sản xuất quy định hình thái đặc thù của phân phối, quyết định hình thái theo đó người ta tham dự nhờ phân phối". (4)

Phân phối cũng chỉ là một mặt của quan hệ sản xuất-Mác khẳng định được quyết định bởi quan hệ giữa người và người về phân phối tư liệu sản xuất, bởi tính chất của chế độ sở hữu thống

trị trong sản xuất. Phân phối cũng như sản xuất được thực hiện vì lợi ích của những ai nắm tư liệu sản xuất.

Những quan điểm trên cùng với hàng loạt những quan điểm khác của Mác xác định vị trí của vấn đề phân phối trong quá trình tái sản xuất, trong quan hệ sản xuất là hoàn toàn đúng đắn, giữ nguyên giá trị cho đến ngày nay, và có ý nghĩa phương pháp luận vô cùng quan trọng giúp chúng ta đổi mới quan hệ phân phối.

Sự rối ren trong quan hệ phân phối những năm trước đây có nguyên nhân từ những sai lầm khi xác định phương thức phân phối, nhưng cũng có những nguyên nhân bắt nguồn từ sự trì trệ của sản xuất, sự rối loạn trong lưu thông và những sai lầm trong giải quyết vấn đề sở hữu. Thành tựu đổi mới kinh tế những năm qua do điều chỉnh chiến lược đầu tư, phát triển kinh tế hàng hóa nhiều thành phần, đa dạng hóa sở hữu, từng bước kèm chế, đẩy lùi lạm phát, ổn định lưu thông tạo ra những tiền đề đổi mới quan hệ phân phối. Đó là kết quả sự vận dụng đúng đắn những nguyên lý của chủ nghĩa Mác.

Tuy nhiên trong việc tiếp thu, vận dụng những di sản lý luận của Mác về vấn đề phân phối, cũng còn những vấn đề cần phải tiếp tục làm rõ. Ở đây nói về nguyên tắc phân phối theo lao động. Nguyên tắc này được Mác nêu ra lần đầu tiên trong tác phẩm *Phê phán cương lĩnh Gô-ta* (1875). Trong tác phẩm đó, khi phê phán những quan điểm tiêu tư sản về phân phối của Lassan, K.Mác đã chỉ ra một cách khoa học sơ đồ phân phối tổng sản phẩm dưới chủ nghĩa xã hội, sự tất yếu phải khấu trừ những khoản cần thiết từ tổng sản phẩm xã hội, và "... một khi đã khấu trừ các khoản đi rồi, mỗi người sản xuất nhận được trở lại vừa đúng cái mà anh ta đã cung cấp cho xã hội. Cái mà anh ta cống hiến cho xã hội là lượng lao động của cá nhân anh ta" (5). Ở đoạn khác: "cùng một số lượng lao

động mà anh ta đã cung cấp cho xã hội dưới một hình thức này thì anh ta lại nhận trở lại của xã hội dưới một hình thức khác" (6).

K.Mác đã dự kiến nguyên tắc phân phối theo lao động cho một xã hội có hoàn cảnh như thế nào?

Thứ nhất đó là xã hội xã hội chủ nghĩa, có trình độ phát triển của sản xuất cao hơn xã hội tư bản. Trong chế độ đó không chỉ đã giải quyết được phần sản phẩm thặng dư, và tương ứng với trình độ phát triển như vậy mới có quan hệ sản xuất xã hội chủ nghĩa đích thực, có nguyên tắc phân phối theo lao động.

Trong sơ đồ phân phối tổng sản phẩm xã hội mà Mác đề ra cho chủ nghĩa xã hội, sau khi khấu trừ các khoản cần thiết đi rồi (bù đắp tư liệu sản xuất, tích lũy, mở rộng sản xuất, dự trữ và bảo hiểm, chi phí quản lý, phát triển phúc lợi xã hội), thì tất yếu vẫn có phần sản phẩm để phân phối "cho cá nhân những người sản xuất tập thể". Tuyệt nhiên phần sản phẩm đem phân phối theo thứ tự "cuối cùng" không phải là phần còn lại sau những khoản đã khấu trừ. Việc áp dụng máy móc sơ đồ phân phối nói trên của Mác trong điều kiện sản xuất phát triển thấp kém đã đưa đến những hậu quả tiêu cực ở các hợp tác xã nông nghiệp miền Bắc trước đây. Và ngay cả trong giai đoạn hiện nay ở nước ta, khi nền sản xuất xã hội còn phổ biến là sản xuất nhỏ thì đã có hay chưa có nguyên tắc phân phối theo lao động?

Thứ hai, nguyên tắc phân phối theo lao động được K.Mác đề ra cho một xã hội không còn sản xuất hàng hóa, hao phí lao động không tạo ra giá trị. K.Mác viết "trong một xã hội được tổ chức theo nguyên tắc của chủ nghĩa tập thể, dựa trên chế độ công hữu về tư liệu sản xuất thì những người sản xuất không trao đổi sản phẩm của mình; ở đây lao động chỉ phí vào sản phẩm cũng không biểu hiện ra thành

giá trị của những sản phẩm ấy, thành một thuộc tính vật chất vốn có của những sản phẩm ấy, bởi vì giờ đây, trái với xã hội tư bản chủ nghĩa, lao động của cá nhân tồn tại - không phải bằng một con đường vòng như trước nữa mà là trực tiếp - với tư cách là một bộ phận cấu thành của tổng lao động" (7). Trong một nền sản xuất xã hội như vậy thì sức lao động không còn là hàng hóa.

Chúng ta coi phân phối theo lao động là nguyên tắc phân phối cơ bản ở nước ta mà sự phát triển kinh tế hàng hóa là tất yếu. Trong điều kiện đó người lao động cống hiến cho xã hội không phải là sản phẩm lao động nói chung mà là hàng hóa, và họ nhận lại từ xã hội cũng là sản phẩm hàng hóa. Thực chất cái gọi là phân phối theo lao động được biểu hiện trong hình thức giá trị. Mặc khác sức lao động đang trở thành hàng hóa. Điều này rất cần để hình thành thị trường sức lao động. (Chúng tôi cho rằng việc lý giải về hàng hóa sức lao động phải dựa trên quan điểm: hàng hóa sức lao động là một quan hệ kinh tế, và việc phát triển của nó phụ thuộc vào trình độ phát triển của sản xuất, không phải do ý muốn chủ quan thừa nhận hay không thừa nhận). Phân tích bản chất tiền lương trong xã hội tư bản, nơi sức lao động là hàng hóa, Mác cho rằng người công nhân chỉ có thể bán cho nhà tư bản món hàng hóa mà mình có-sức lao động, chứ không thể bán cái mà họ chưa có-lao động-bởi tiền lương chỉ là giá cả của lao động, mang hình thức chuyển hóa, xuyên tạc như là giá cả của lao động.

Khi ở nước ta đang chủ trương phát triển hàng hóa sức lao động, thị trường sức lao động, thì tiền lương có phải là hình thức thu nhập do thực hiện nguyên tắc phân phối theo lao động, hay chỉ mới là giá cả của sức lao động?

Thứ ba, trên cơ sở của chế độ công hữu tư liệu sản xuất thì thu nhập do kết quả phân phối theo lao động mang

lại, như Mác chỉ ra- đi vào sở hữu cá nhân chỉ có thể là những tư liệu tiêu dùng - K.Mác viết: "... trong những điều kiện đã thay đổi thì không một ai có thể cung cấp một cái gì khác ngoài lao động của mình và mặt khác, vì ngoài những vật phẩm tiêu dùng cá nhân ra thì không còn cái gì khác có thể trở thành sở hữu của cá nhân được" (8).

Ở nước ta hiện nay thu nhập từ "phân phối theo lao động" lại mang hình thức tiền-tiền lương. Từ tiền lương có thể biến thành tư liệu sinh hoạt, thành tư liệu sản xuất, thành cổ phần... để đem lại cho người lao động những thu nhập khác.

Từ những phân tích trên đây chúng tôi muốn đi đến một kết luận: trong phương thức phân phối mang tính quá độ (tồn tại nhiều nguyên tắc phân phối, nhiều loại hình thu nhập) tương ứng với quá trình đa dạng hóa sở hữu, sự phát triển còn thấp kém của lực lượng sản xuất thì về cơ bản ở nước ta vẫn chưa có sự hoạt động của quy luật phân phối theo lao động đích thực. Nguyên tắc phân phối theo lao động đang được coi là nguyên tắc cơ bản chỉ được biểu hiện như một định hướng của sự phát triển quan hệ phân phối nằm trong định hướng xã hội chủ nghĩa của sự vận động nền kinh tế mà thôi.

(1) V.Lênin. *Toàn tập*, tập IV, tập V, NXB Tiến Bộ, 1978, tr 230.

(2) V.Lênin. *Toàn tập*, tập IV, tập V, NXB Tiến Bộ, 1978, tr 232.

(3) V.Lênin. *Toàn tập*, tập XX, NXB Tiến Bộ, 1978, tr 103.

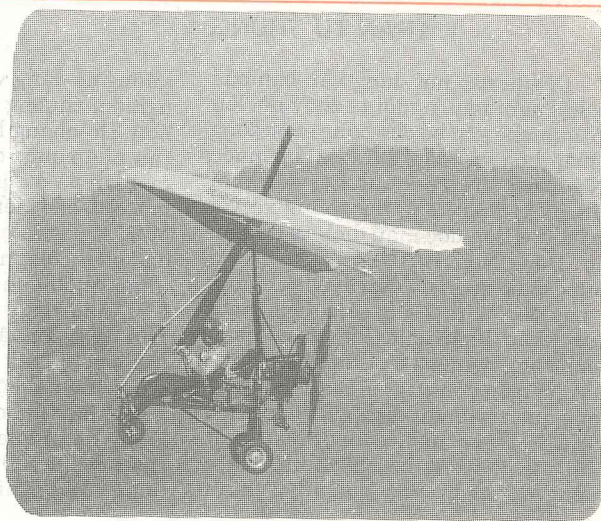
(4) Mác-Ang ghen. *Tuyển tập*, tập II, NXB Sự thật, Hà Nội, tr 607.

(5) Mác-Ang ghen. *Tuyển tập*, tập IV, NXB Sự thật, Hà Nội, tr 477.

(6) Mác-Ang ghen. *Tuyển tập*, tập II, NXB Sự thật, Hà Nội, tr 478.

(7) Mác-Ang ghen. *Tuyển tập*, tập IV, NXB Sự thật, Hà Nội, tr 477.

(8) Mác-Ang ghen. *Tuyển tập*, tập IV, NXB Sự thật Hà Nội, tr 478.



PHÁT TRIỂN KINH TẾ 21

Từ ngày 8 đến 11.9.1994, tại Nhà Văn hóa Thanh niên Tp. HCM Công ty TNHH THƯƠNG MẠI AN PHONG đã triển lãm và trưng bày các dụng cụ thể thao dưới nước như: Canô thể thao, điều bay thể thao, Môtô nước, canô thể thao RUSH, xuồng phao SEA DOO, tàu du lịch cao tốc, phao lái, thuyền đua cá nhân, thuyền đạp chân ba chỗ ngồi, xe máy trượt nước, xuồng máy có kính chắn, xuồng máy có dây băng kính, xuồng viễn du... Máy chụp ảnh và máy photocopy hiệu MINOLTA.

Các dụng cụ này sau cuộc triển lãm sẽ được bày bán tại các cửa hàng Thương mại-Du lịch của Công ty AN PHONG và một số địa điểm khác trong nước.

Muốn biết thêm chi tiết xin liên hệ với công ty TNHH Thương mại An Phong, số 4A đường Lê Lợi, Q 1, TP.HCM. Tel: (848) 293668-290887, Tlx: 811496, Fax: (848) 225538.